

NYA Mäktaren

VOLYM XII

Teologisk bilaga till Kyrka och Folk nr 20/06

Det kristna hoppet – att leva i väntan på härlighetens Konung

Vi firar snart Kristi himmelfärd – ja, firar, för lärjungarna var inte sorgsna när Jesus hade farit upp till himlen efter sin uppståndelse. De ”vände tillbaka till Jerusalem i stor glädje”. Rolf Pettersson, komminister i Göteborgs S:t Pauli församling, skriver här om himmelfärdens betydelse.

Bibeltexter

Apg 1:6-11

När de nu var samlade frågade de honom: ”Herre, är tiden nu inne för dig att återupprätta riket åt Israel?” Han svarade dem: ”Det är inte er sak att veta vilka tider eller stunder som Fadern i sin makt har fastställt. Men när den helige Ande kommer över er, skall ni få kraft och bli mina vittnen i Jerusalem och i hela Judeen och Samarien och ända till jordens yttersta gräns.” Då han hade sagt detta, såg de hur han lyftes upp, och ett moln tog honom ur deras åsyn. Medan de såg mot himlen dit han for upp, se, då stod två män i vita kläder hos dem. Och de sade: ”Ni män från Galileen, varför står ni och ser mot himlen? Denne Jesus som har blivit upptagen från er till himlen, han skall komma igen på samma sätt som ni har sett honom fara upp till himlen.”

Luk 24:50-53

Sedan förde han dem ut till Betania, och han lyfte sina händer och välsignade dem. Och medan han välsignade dem, skildes han från dem och blev upptagen till himlen. De tillbad honom och vände tillbaka till Jerusalem i stor glädje. Och de var alltid i templet och prisade Gud.

Matt 28:16-20

De elva lärjungarna begav sig till det berg i Galileen dit Jesus hade befallt dem att gå. Och när de såg honom, tillbad de honom, men andra tvivlade. Då trädde Jesus fram och talade till dem och sade: ”Jag har fått all makt i himlen och på jorden. Gå därför ut och gör alla folk till lärjungar! Döp dem i Faderns och Sonens och den helige Andes namn och lär dem att hålla allt vad jag har befallt er. Och se, jag är med er alla dagar intill tidens slut.”

Bortsett från en liten notis i Markusevangeliet kapitel 16 är det dessa tre skildringar av Kristi himmelfärd som evangelisterna ger oss. Man kan därför säga att det bara är Matteus och Lukas som skildrar den. Tack vare Lukas skildring i Apostlagärningarna vet vi att det var 40 dagar mellan Jesu uppståndelse vid Påsk och hans himmelfärd.

Han visade sig för dem efter sitt lidande och gav dem många bevis på att han levde, då han under fyrtio dagar lät sig ses av dem och talade med dem om Guds rike. (Apg 1:3).

Hade vi bara haft Lukas skildring i evangeliet och Matteus skildring skulle vi kanske ha gissat att himmelfärdens ägde rum på samma dag som uppståndelsen, alltså på Påskdagen. Men här har vi ett tydligt exempel på att olika skriftställen kompletterar varandra och tillsammans ger de en fylligare bild och mer information av det som skedde.

Livet som kristen är ett liv i väntan på Jesu återkomst - Konungens återkomst

Först ett intressant och viktigt påpekande inledningsvis:

I sitt evangelium skriver Lukas det som Matteus också nämner – lärjungarna tillbad Jesus. Det är bara Gud som får vara föremål för tillbedjan enligt biblisk tro. Det räcker här med att hänvisa till det första av Tio Guds bud. Att lärjungarna tillbad Jesus kan bara förklaras på ett enda sätt - Jesus är Gud. Denna bekännelse är alltså inget senare påfund utan har varit naturlig från första början utan att den kristna tron har menat sig bekänna sig till flera gudar. Herren Gud – Konungen på Sion står framför dem. De tillber honom som uppenbarar sig och som ska komma åter.

Av de tre texterna är det bara den i Apostlagärningarna som uttryckligen nämner Jesu återkomst

► *Varför står ni och ser mot himlen? Denne Jesus som har blivit upptagen från er till himlen, han skall komma igen på samma sätt som ni har sett honom fara upp till himlen.*

Uttrycket ”han skall komma igen” pekar framåt. Underförstått är att Jesu lärjungar skall vänta på honom som en dag skall komma på himmelens skyar.

I sin första skildring – den som finns i evangeliet – skriver Lukas bara:

...skildes han från dem och blev upptagen till himlen.

I Matteus evangelium möter vi Konungen – härlighetens Konung – och de anspråk som denne har, som visat sig vara sanna genom hans uppståndelse från de döda:

Jag har fått all makt i himlen och på jorden.

men också löftet om denne Konungs närvaro:

Och se, jag är med er alla dagar intill tidens slut.

Det gemensamma draget i texterna är att Kristi himmelfärd inte är något sorgligt avsked. De ser honom inte längre men han är inte borta. I Apostlagärningarna ser vi att lärjungarna vet vad de skall göra. De återvänder till salen i övre våningen (nattvardssalen?) och förenas i bön. De väntar. De har inte varit med om en avslutning eller ett avsked utan det är något som nu skall ta sin början – missionen.

I sitt evangelium skriver Lukas att de återvänder med glädje. Inget vemodigt avsked här inte!

När Jesus samlar de sina på himmelfärdsdagen skriver Lukas att han lyfter sina händer och välsignar dem. Det betyder att han vänder sig till sina lärjungar. Han ser dem, de ser honom. Han lyfter sina händer. Han välsignar. Det betyder att vi som är kristna – vi som lever mellan Kristi himmelfärd och hans återkomst – lever under hans välsignande händer.

Det är ett liv under Jesu välsignande händer – inför hans ansikte

Det Jesus gör för sina lärjungar på himmelfärdsdagen det gör han för oss i varje gudstjänst – han vänder sitt ansikte till oss och välsignar oss. Det är så självklart för oss att vi kanske inte tänker på det oerhörda i det som sker.

Den s.k. aronitiska välsignelsen har vi i vår mässa:

Herren talade till Mose. Han sade: ”Säg till Aron och hans söner: När ni välsignar Israels barn skall ni säga till dem: Herren välsigne dig och bevara dig. Herren låte sitt ansikte lysa över dig och vare dig nådig. Herren vände sitt ansikte till dig och giv dig frid. På detta sätt skall de lägga mitt namn på Israels barn, och jag skall då välsigna dem.” (4 Mos. 6:22-27)

Herren vänder sitt ansikte till oss. I Bibeln betyder ”ansikte” ofta detsamma som hela personligheten. Att se någons ansikte är detsamma som att träffa personen ifråga. I ansiktsuttrycket kan man ”avläsa” personen, om personen är glad eller ledsen, uppsluppen eller arg.

Vill du göra ett experiment? Blunda och tänk på en person som står dig nära. Tänk på den du älskar mest på denna jord, dina barn eller dina föräldrar. Blunda och tänk på personen ifråga! Vad ser du? Ser du ett ansikte? Ansiktet står för hela personen.

Eller tänk på bebisen, när ni leker tittut. När barnet känner igen ansiktet spricker det upp i glädje och som förälder blir man alldeles varm. Eller tänk på ditt pass, id-kort, körkort! Vad är det du ser? Inte din fot, utan ditt ansikte! När du ska visa att du

är du, visar du en bild av ditt ansikte.

Eller tänk dig att du ska fotografera och just som du pressar ner avtryckaren vänder personen du ska fotografera bort huvudet så att det är nacken som syns på bilden. Vad säger du om fotot? Det blev misslyckat och du gör ingen förstoring, för du ser ju inte personen! Du ser nacken men inte ansiktet. Du ser inte personen, du ser inte ansiktet.

Denna mänskliga erfarenhet är grundad i Skriften. Ansiktet står för hela personligheten. När Mose var på Sinai/Horeb var han med om något exklusivt.

När allt folket såg molnstoden stå vid ingången till tältet reste sig alla och bugade sig till marken, var och en vid ingången till sitt tält. Och Herren talade med Mose ansikte mot ansikte, som när en man talar med en annan. Sedan vände Mose tillbaka till lägret. Men hans tjänare Josua, Nuns son, som var en ung man, lämnade inte tältet. (2 Mos 33:10-11)

Herren talade med Mose ansikte mot ansikte. Mose mötte Gud på ett sätt som ingen människa i allmänhet mött honom sedan syndafallets dag. Detta var något speciellt, få förunnat. Det var ett möte ansikte mot ansikte. Längre fram i samma kapitel får vi veta mer om detta möte.

Mose sade: ”Låt mig få se din härlighet.” Han svarade: ”Jag skall låta all min godhet gå förbi framför dig och jag skall ropa ut namnet ’Herren’ inför dig. Jag skall vara nådig mot den jag vill vara nådig emot, och jag skall förbarma mig över den jag vill förbarma mig över. Men mitt ansikte kan du inte få se, ty ingen människa kan se mig och leva.” Därefter sade Herren: ”Se, här är en plats nära intill mig. Ställ dig där på klippan. När min härlighet går förbi skall jag ställa dig i en klyfta i klippan och jag skall låta min hand vara över dig till dess jag har gått förbi. Sedan skall jag ta bort min hand, och då skall du få se mig på ryggen. Men mitt ansikte kan ingen se.” (2 Mos 33:18-23)

Å ena sidan var det ett möte ansikte mot ansikte, å andra sidan såg Mose inte Herrens ansikte – men mitt ansikte kan du inte få se, ty ingen människa kan se mig och leva. Ansiktet står för hela personen.

Ingen människa kan se Gud och bli vid liv. Därför fick Mose bara se Gud på ryggen, alltså inte på ett fullkomligt sätt, för det är ansiktet som står för hela personen.

På himmelfärdsdagen tillber lärjungarna Jesus. Eftersom de inte övergett det Gamla testamentet säger om Gud och vem man får tillbe, är innebörden i tillbedjandet av Jesus att de med detta bekänner att den ende sanne Guden har kommit till oss i mänsklig gestalt i Jesus från Nasaret.

Han lyfter sina händer, välsignar dem – med andra ord är vänd mot dem ansikte mot ansikte. De ser honom, de ser hans ansikte. Detta är oerhört, det är viktigt. Här är vi med om det Johannes skriver:

Ingen har någonsin sett Gud. Den Enfödde, som själv är Gud, och är hos Fadern, har gjort honom känd. (Joh 1:18)

Och Paulus:

Ty Gud som sade: ”Ljus skall lysa fram ur mörkret”, han har låtit ljus lysa upp våra hjärtan, för att kunskapen om Guds härlighet, som strålar fram i Kristi ansikte, skall sprida sitt sken. (2 Kor 4:6)

”Han oss en synlig bild har gett av gudsmakten ingen sett”

sjunger vi i en psalm (Sv ps 332:3). I Jesus har Gud fått ett ansikte som är vänt mot oss.

Det är ett liv i glädje

De tillbad honom och vände tillbaka till Jerusalem i stor glädje.

Så beskriver Lukas stämmingsläget direkt efter det att Jesus försvunnit ur lärjungarnas åsyn. Det här är inte som när man står på perrongen eller på flygplatsen och vinkar av en älskad vän med en tår på kinden och ett stort vemod i bröstet. Det är ju den naturliga känslan vid ett avsked. Men så var det inte på himmelfärdsdagen för lärjungarna vände tillbaka till Jerusalem i stor glädje. Den enklaste förklaringen till detta stämmingsläge är att det inte var fråga om ett avsked. Jesus försvann ur lärjungarna åsyn – det är sant – men han var inte borta. Jag är med er alla dagar intill tidens slut – det löftet gällde också på himmelfärdsdagen.

Lärjungarna vänder tillbaka till Jerusalem i stor glädje. Detta uttryck i den näst sista versen av Lukas evangelium har förekommit tidigare i samma evangelium. Nämligen i början av evangeliet, närmare bestämt i det andra kapitlet.

Det är ängelns hälsning till herdarna när Jesus föddes i Betlehem.

Var inte förskräckt! Se, jag bär bud till er om en stor glädje för hela folket. Ty idag har en Frälsare blivit född åt er i Davids stad. (Luk. 2:10-11)

Evangeliet är ett glädjebud eller segerbud. Det är ett budskap som ger glädje. Det är ett budskap som talar om att frälsningens stund är inne, att frälsning och befrielse är möjlig också för mig för det var en stor glädje för hela folket. För en Frälsare har kommit, Frälsaren är född. Den mörka natten lystes upp av detta glädjebud.

På himmelfärdsdagen har denna glädje som ängeln förkunnade så att säga landat i lärjungarnas hjärtan. Glädjen som ängeln talade om i julnatten har nu tagit gestalt i deras liv och formar det.

Den sista dryga månaden hade varit omtumlande för lärjungarna för att uttrycka det milt. De hade sett Jesu verksamhet, hört honom tala. Det var med stora förhoppningar de hade inlett vandringen till Jerusalem. Där slogs drömmen sönder i grunden. Mästaren blev inte kung. Istället blev han gripen och avrättad som en brottsling. Bara detta skulle få vem som helst att i grunden ompröva sitt liv. Vad hade de satsat sina liv på? En bluff? En bedragare? Men det var ju uppenbart att han var deras vän. Hur hängde allt ihop?

Till detta kom den tredje dagen! Vad skulle de tro? Hade han verkligen uppstått? Det var den första frågan. Jo, det var honom de mötte. Men vad betydde det? Det var den andra frågan.

Nu, efter 40 dagars möten med Den Uppståndne Jesus har fakta, innebörden i dessa fakta trängt in i deras medvetanden.

Det var Herren de följt under alla år. Det var i Konungens följe de hade gått. Han var och är deras och hela världens Frälsare. Denne Frälsare är med de sina också idag – osynlig men fullt verklig. Nu går de i denne Konungs uppdrag. De ska invänta hans order. Nu börjar en ny fas i den himmelske Konungens tjänst. De bärs av en stor glädje. Den glädjen är till för hela folket!

Glädjen är viktig. Den är central i den kristna tron. Evangeliet är ju ett glädjebud. Och uttrycket stor glädje kan sägas inrama Lukas evangelium. Att glädjen är central finns det andra exempel på.

Liksom Fadern har älskat mig, så har jag älskat er. Bli kvar i min kärlek. Om ni håller mina bud, förblir ni i min kärlek, liksom jag har hållit min Faders bud och förblir i hans kärlek. Detta har jag talat till er, för att min glädje skall vara i er och för att er glädje skall bli fullkomlig. (Joh. 15:9-11)

Jesus vill att vår glädje ska bli fullkomlig. Han talar till oss för

att hans glädje ska vara i oss. Den glädjen är knuten till honom, hans verk och hans kärlek.

Vi ser denna glädje bryta fram vid Påsken. Om kvinnorna vid den tomma graven, som blev förskräckta över det de såg och över ängelns framträdande, står det:

De skyndade sig då bort från graven, under fruktan och i stor glädje, och sprang för att tala om det för hans lärjungar. (Matt 28:8)

Senare samma kväll när lärjungarna var samlade bakom reglade dörrar kom Jesus och stod mitt ibland dem.

Då kom Jesus och stod mitt ibland dem och sade: "Frid vare med er." När han hade sagt detta visade han dem sina händer och sin sida. Och lärjungarna blev glada när de såg Herren. (Joh 20:19b-20)

I det första brevet ser vi att glädjen är viktig i Johannes förkun- nelse och undervisning. Han skriver för att hans och medarbetarnas glädje skall bli fullkomlig.

Det som var från begynnelsen, det vi har hört, det vi med egna ögon har sett, det vi skådade och med våra händer rörde vid – om Livets Ord är det vi vittnar. Ja, livet uppenbarades, vi har sett det och vittnar om det och förkunnar för er det eviga livet, som var hos Fadern och uppenbarades för oss. Det vi har sett och hört förkunnar vi för er, för att också ni skall ha gemenskap med oss. Och vår gemenskap är med Fadern och hans Son Jesus Kristus. Och detta skriver vi för att vår glädje skall vara fullkomlig. (1 Joh 1:1-4)

Det är fråga om en glädje över att leva i en fullkomlig gemenskap med den Treenige Guden och med varandra – en glädje över att allt är så som Gud tänkte det från början, och som Gud nu gjort möjligt genom Jesu frälsargärning.

Denna glädje är inte av ytlig karaktär. Denna glädje innebär inte att lidande och svårigheter är borta men den bär i medgång och motgång, under lätta dagar men också under de tunga.

Det är inte en glädje över att livet är enkelt och glatt. Vi har en episod som stryker under just detta: När rådsmedlemmarna lyssnat till Gamaliels ord, låter de sig övertygas och de

kallade in apostlarna, lät piska dem och förbjöd dem att tala i Jesu namn. Sedan släpptes de fria. Och apostlarna gick ut från Stora rådet, glada över att de hade ansetts värdiga att lida smärlek för Namnets skull. Varje dag undervisade de i templet och i hemma i husen och predikade det glada budskapet att Jesus är Messias. (Apg. 5:40-42)

Att få stryk och bli misshandlad, att utsättas för yrkesförbud, är inte roligt. Det är inte så att apostlarna lämnade Rådet med ett ytligt eller spänt leende på läpparna. De kände en verklig smärta i sina kroppar efter misshandeln, de insåg att de ställdes inför svårigheter när de nu inte fick fortsätta sin verksamhet. Men i lidandet bars de av en glädje. För de visste att de stod i den store Konungs tjänst – han som led, dog och uppstod.

Det är den glädjen som bär även i mörkret och svårigheterna – att veta att det är En som segrat och som har makt att ingripa och framförallt ger kraft att härda ut i motgången och lidandet.

Livet som kristen – uppehålla sig i templet

De var alltid i templet och prisade Gud.

Så skriver Lukas i sitt evangelium och det är en viktig notis. Livet som kristen är ett liv i gemenskap med Gud och med församlingen. Den hållningen ser vi alltså framträda direkt på himmelfärdsdagen. De var i templet och prisade Gud. ➤

VÄLKOMMEN PÅ ÅRETS
TEOLOGISKA FEST! VAR
MED OCH ÅTERUPPRÄTTA
EVANGELISK-LUTHERSK
TRO I NORDEN.

KORSET OCH KRONAN

– om försoning och härlighet i luthersk teologi

Nordeuropeiska Lutherakademins Symposium

Helsjöns folkhögskola

17-20 augusti

Ur programmet:

"Att ta sitt kors och följa Jesus efter" – ett motiv i evangelierna, Lektor Gunnar Johnstad, NLA, Bergen, *Korset och kronan bland fornkyrkans martyrer*, Rektorn vid FFG, teol.dr: n Rune Imberg, Horred. *Utläggningen av Jesaja 53*, Doc. Seth Erlandsson, *Offermotivet i GT*, Pastor Jan Bygstad, NELA:s vice ordf, *Korset och kronan i Romarbrevet*, Teol. dr: n och lektorn vid FFG, Timo Laato, *The Fire and the Staff – Lutheran theology in practice*, Pastor Klemet Preus, Minneapolis, *Tolkningar av den lutherska försoningsläran*, Universitetslektorn i Lund, Doc. Rune Söderlund.

Anmälan och ytterligare information:

Kh Fredrik Sidenvall, Prästgården, 430 30 Frillesås
fredrik.sidenvall@svenskakyrkan.se, +46 (0) 340-65 41 08

Konferenspriser:

Helpension på Helsjöns folkhögskola inklusive konferensavgift: i enkelrum 2.400 kr, i dubbelrum 2.050 kr (För medlemmar i NELA reduceras symposieavgiften med 200kr. Symposieavgift hela konferensen 600kr. Per dag 150kr. Dagsgäster kan betala per måltid direkt i matsalen.

➤ Livet som kristen är personligt men aldrig privat. Livet som kristen levs i en gemenskap. Livet som kristen uppehålls i tempel. Detta är det kristna livets grundmönster. För i Nådens medel möter Herren oss, nu som då.

Vi är en gemenskap för vi har alla fogats in i Kristi kropp genom dopet. I denna gemenskap talar Herren i sitt Ord. I denna gemenskap ger han sig själv – sin kropp och sitt blod – i nattvardens måltid.

Vi samlas kring den Korsfäste, Uppståndne och Himlafarne Herren. Dåtid, nutid och framtid koncentreras och strålar samman i ett evigt nu.

Din död förkunnar vi, Herre. Din uppståndelse bekänner vi. Till dess du kommer åter i härlighet.

Så säger vi efter att Jesu egna ord lästs över nattvardselementen. Jesus är närvarande i vanliga jordiska, synliga tecken. Vi möter honom som en gång för alla på korset burit fram ett evigt, fullkomligt offer i vårt ställe inför Gud. Vi möter honom som på den tredje dagen stod upp ur sin grav. Vi möter honom som 40 dagar efter sin uppståndelse försvann ur lärjungarna åsyn. Vi möter honom som vi nu väntar på och som en dag ska komma åter på himmelens skyar.

Kyrkans gemenskap eller församlingens gemenskap är framtidens gemenskap. Vi väntar inte på livets slut eller på en grav. Vi väntar inte heller på att jordens skall gå under i ett krig. Vi väntar inte heller på att naturkatastrofer eller sjukdomsepidemier ska svepa bort en stor mängd människor. Vi väntar inte på något av detta utan vi väntar på att Herren skall komma åter i härlighet på himmelens skyar!

Vi väntar på Härlighetens Konung! Det är ingen främmande vi väntar på. Vi väntar på honom som älskar oss så högt att han har offrat sitt liv för oss och som hemburit segern åt oss.

Det är i detta hoppet finns. Det kristna hoppet är inte grundat i våra önskingar eller förhoppningar. Vårt kristna hopp har sin grund i Jesu offer på korset, hans seger i uppståndelsens från de döda och att det är han som har all makt i himlen och på jorden. Allt vilar ytterst i hans goda och mäktiga händer.

Välsignad är vår Herre Jesu Kristi Gud och Fader. I sin stora barmhärtighet har han genom Jesu Kristi uppståndelse från de döda fött oss på nytt till ett levande hopp, till ett arv som aldrig kan förstöras, fläckas eller vissna och som är förvarat åt er i himlen. (1 Petr 1:3-4).

Vi är födda på nytt till ett levande hopp genom Jesu Kristi uppståndelse från de döda. Det är verkligen ett hopp för det grundas på en seger som ligger utanför oss själva och är oberoende av oss. Det är ett levande hopp för det har redan börjat förverkligas.

Vi lever i väntan. Under denna väntetid lever vi med honom i trons fördolda liv. Honom som vi lever med här väntar vi skall komma på himmelens skyar. Då ser vi honom sådan han är – Härlighetens Konung.

Rolf Pettersson

Fornkyrkans kvinnor

Nedanstående artikel är ursprungligen ett föredrag av Åke Hassler (1854-1921) hållet höstterminen 1886 i Norrköpings Arbetarinstitut, senare något omarbetat och hållet på KFUM i Örebro 15/11 1891 och i Kyrkheddinge 3/4 1899.

Åke Hassler (1854-1921) verkade först som lärare men var från 1898 till sin död kyrkoherde i Kyrkheddinge och Esarps församlingar utanför Lund. Sin teologiska hemort hade han i den s.k. Erlangenteologin som förenade personlig erfarenhetsbaserad tro med bundenhet vid den lutherska bekännelsen. I egenskap av sondotter till honom har jag gått igenom hans efterlämnade produktion. Den omfattar bl.a. ett antal tryckta verk inom olika teologiska discipliner vilka präglas av lärdom, pedagogisk klarhet och stundom en stilla humor. Bland det övriga omfattande materialet i de mest skiftande ämnen har jag valt nedanstående föredrag, som varsamt bearbetats av mig, Karin Hardt.

Vilka härliga kvinnor hava icke de kristna? Så utbrast en gång i den kristna forntiden en hednisk lärd (Libanios) som sannerligen icke var partisk för de kristna utan tvärtom bekämpade dem med alla medel och fördömde deras tro såsom vidskepelse. En jämförande blick på hedningarnas kvinnor och de kristnas var också väl ägnad att väcka varje betraktares beundran för de senare. Man behövede visst icke vid en sådan jämförelse tänka på Österlandets haremsdamer för att den kristna kvinnans företrädare skulle framlysa. Ty ehuru den grekiska kvinnan stod långt framom Österlandets kvinnor och var mera både aktad och aktningvärd än de, så spelade hon dock icke någon sådan betydande roll som den kristna kvinnan. Även den romerska frun, matronan, var trots sitt höga anseende dock undanträngd och levde i avstängdhet i kvinnorummen såsom i en särskild värld.

Högre stod utan tvivel den judiska kvinnan och erbjuder mera likhet med den kristna såsom ju också är helt naturligt då kristendomen i allo vördar judendomen såsom sin moder. Gamla Testamentet är en outtömlig fyndort för kvinnotyper, de flesta vackra och ädla såsom t.ex. Rebecka, Isaks förslagna husfru, domarinnan Debora, Hanna, profeten Samuels moder, Salomos mångbesjungna gemål Sulamit¹, Rut och drottning Ester, vilka tre fått vardera en hel biblisk bok till sin levnads- och karaktärsbeskrivning. Från de apokryfiska böckerna träder oss till mötes Hanna och Sara i Tobits bok och modern med sju söner i andra Mackabéerboken hon som med en mer än kvinnlig ja med övermänsklig ståndaktighet såg med egna ögon alla sina söner dö för sin tro och slutligen följde dem efter.

Emellertid saknas det icke i Israel dåliga kvinnotyper i synnerhet under vissa förfallstider t.ex. Isebel, konung Ahabs gemål, och på Ussias tid i Juda rike då Israel under en glänsande yta dolde så mycken moralisk uselhet lät Herren genom profeten Jesaja följande straffat utgå till de israelitiska kvinnorna (Jes. 3):

Emedan Zions döttrar voro stolta och gingo med sträckta halsar och spelande ögon och trippande gång och klingande fotprydnader så skall Herren låta avraka håret på Zions döttrars hjässa och Herren skall blotta deras blygd. På den dagen skall Herren borttaga all prydnad av fotspännen, nät, bröstsmucken, örhängen, armband, slöjor, turbaner, fotstegskedjor, gördlar, luktflaskor, amuletter, signeter, näsringar, kappor, mantlar, kåpor, pungar, speglar, tyller, pannbindlar och flordukar. Och stank skall komma i stället för vällukt, rep i stället för gördel, skalligt huvud i stället för krusat hår, säckbeklädnad i stället för högtidsmantel, märken av brännjärn i stället för skönhet. Ditt folk

skall falla för svärd och ditt manskap i krig.

Denna profetiska hotelse ger oss en åskådlig bild av den kvinnliga fäfangan på den tiden. Där finnes den rikhaltigaste förteckning på kvinnliga toalettsaker som Bibeln innehåller och man ser att forntidens kvinnor i konsten att pryda sig ej stodo efter utan snarare framom vår tid. Men för ett allvarligt sinne visar detta inte ett tillbakaskridande utan ett framsteg. Det israelitiska kvinnoidealet gick också i en allvarligare riktning som förkastade den fäfangliga prydnadslusten. Detta ideal finner vi kanske klarast tecknat i sista kapitlet av Salomos ordspråk v. 10-31.

Härtill ansluter sig den kristna kvinnans karaktär, samhällsställning och gärning. I vår Frälsares historia framhålls kvinnokönet rätt betydligt. Framför allt jungfru Maria, vilken den enkla bibliska berättelsen tillägger så stort anseende att man icke behöver i likhet med den katolska munkfromheten kalla henne Himladrottningen, Guds moder m.m. och göra henne till den fjärde personen i gudomen. Vidare profetissan den 84-åriga änkan Hanna, den samaritanska kvinnan, den kanaaneiska kvinnan, de bägge systrarna i Betania, Marta och Maria, de senare mycket sympatiska gestalter. Ej mindre gäller detta om de kvinnor, vilka följde Jesus och hans lärjungar under deras vandringar och sörjde för deras lekamliga behov och om vilka det berättas i Luk. 8:1-3:

Och det begav sig därefter då han vandrade från stad till stad och från by till by predikande och förkunnande evangelium om Guds rike och med honom följde de tolv och några kvinnor som hade blivit botade från orena andar och från sjukdomar; Maria, som kallades Magdalena, från vilken sju andar hade utgått och Johanna, hustru åt Kuzas, Herodes fogde, och Susanna och många andra som tjänade honom av sina ägodelar.

Efter kyrkans instiftande genom andeutgjutelsen kom kvinnan genast till full likställighet med mannen inom församlingen. Vid de kristnas sammankomster gjordes det inte någon åtskillnad mellan könen utan alla framträdde inför Gud med lika självständighet. Det kraftigaste uttrycket härför hava vi i Pauli Galaterbrev 3:28: "Här är icke jude eller grek, här är icke träl eller fri. Här är icke man eller kvinna ty alla ären I ett i Kristus Jesus" Liksom den gamla världens två andra skiljemurar: den politiska mellan medborgare och utlänning samt den ekonomiska mellan slaven och den frie från början var uteslutna från kyrkan så också den husliga mellan man och kvinna. Men väl att märka: det var i kyrkan, i församlingen. Det borgerliga livet ändrades icke härigenom åtminstone icke genast och omedelbart. Kyrkan fullföljde inga borgerliga planer och var inte i ringaste mån revolutionär. Den kunde t.o.m. underordna sig den hedniska staten och anbefallde lydnad för dess överhet av religiösa bevekelsegrunder. Kyrkan var ett rent religiöst samfund som väl under tidernas lopp skulle verka till en omgestaltning av stats- och samhällslivet men ej satte detta såsom sitt mål.

Det visade sig också att mannens överordnade ställning i det dagliga livet icke utan vidare upphävs men han åläggs att hysa och bevisa kristlig kärlek mot sin hustru. Så heter det i Ef.5:22 :

Hustrurna vare sina män liksom Herren undergivna, ty mannen är hustruns huvud såsom Kristus är församlingens huvud själv sin lekamens frälsare. Men såsom församlingen är undergiven Kristus, så vare ock hustrurna i allt sina män undergivna. I män älsken edra hustrur såsom Kristus har älskat församlingen.

➤ Ett religiöst element införs i familjelivet. De plikter som det äktenskapliga samlivet ålägga makarna bli tillika plikter emot Gud. Även i sina äktenskapliga förhållanden skola makarna bekänna sig som kristna och bete sig såsom kristna.

Tertullianus och Clemens

Bland de efterapostoliska fäderna av äldre datum, det andra kristna århundradets lärare är det i synnerhet den stränge ivraren och moralisten Tertullianus och den filosofiskt lagde Clemens av Alexandria, vilka hava uttalat sig i skrifter om kvinnorna. Bägge levde under senare delen av etthundratalet.

Låt oss först höra Tertullianus (Ad uxor. (II:8) om den äktenskapliga sällheten bland de kristna:

Vilken förbindelse mellan två troende; de hava ett hopp och en riktning av sina önsknings, de tjäna en lära och en herre. Det är en andens förening såväl som köttets, en ande och ett kött. De läsa skriften med varandra, de bedja med varandra, de fasta med varandra, de lära, förmana, fördraga varandra ömsesidigt, de infinna sig tillsammans i kyrkan till Herrens måltid; nöd, förföljelser och glädje dela de med varandra; ingen döljer något för den andre; ingen undviker den andre, ingen besvärar den andre; fritt kan den sjuke besökas, den fattige understödjas; psalmer och hymner höras hos bägge och de tävla med varandra om vem, som bäst kan lovsjunga sin Gud. Kristus gläder sig när han ser och hör sådant, sådana sänder han sin frid. Var två är i hans namn där är också han. Där han är; där är den onde icke.

Tertullianus sätter det kristna livets fröjder emot de världsliga och hedniska nöjena (De spectac. k.29):

Tro icke att ens denna korta tidrymd av det timliga livet är tom på glädje för de kristna: Varför är du så otacksam att du icke har nog av så många och stora förnöjelser, vilka förlänats av Gud och icke vill erkänna dem? Ty vad kan ingiva saligare känslor än försoningen med Gud i vår Fader och Herre, än uppenbarelser av sanningen, insikten i villfarelser; förlåtelsen för stora synder? Vilken större glädje än själva ledan vid världslig glädje och föraktet för allt världsligt, än den sanna friheten, än ett rent samvete, än tillfredsställelsen i livet, ingen fruktan för döden, att leva i Gud?

De kristna kvinnorna skulle i hela sitt yttre uppträdande uttrycka den förändring som försiggått med dem; sedesamheten och enkelheten i kristinnornas dräkt skulle bilda en påfallande motsats mot många hednakvinnors oanständiga och praktfulla sätt att kläda sig. ”Om”, säger Tertullianus (De cultu femin. II:11),

vänskapens och vänskapstjänstens bud kallar eder till hedningarnas hus varför infinna ni eder icke i eder vapenrustning så mycket mer som ni gå till de otrogna för att skillnaden mellan Guds tjänarinnor och Satans tjänarinnor må ge sig till känna, så att ni tjäna dem till exempel så att de kunna uppbyggas av eder för att såsom aposteln säger Gud må prisas i eder kropp? Men han prisas i eder kropp genom kyskhet och genom en yttre klädsel som motsvarar kyskheten.

När nu många, mera slappa sade emot detta att man icke borde genom en alltför plötslig och påfallande förändring i det yttre ge hedningarna anledning att lasta Guds namn och läran (1Tim.6:1) så att människorna icke sade vad man dessutom var så benägen att påstå: att kristendomen gjorde sina bekännare dystra och världsskygga, vilka hängde med huvudet, så svarade Tertullianus

Så låtom oss icke heller avlägga de gamla lasterna utan låten dem bliva kvar i sinnelaget lika väl som på ytan. Tänk vilket svårt klander att man säger: 'Sedan hon blivit kristinna går hon fattigare klädd'. Fruktar du att visa dig fattigare sedan du blivit rikare? Skola de kristna vandra efter Guds välbehag eller efter hedningarnas välbehag? Låtom oss blott önska att vi icke giva anledning till rättvisare klander! Hur mycket mer förtjänar icke det att klandras om ni som hava namn av kyskhetens prästinnor går smyckade såsom okyska.

Om några sade att det ju icke komme så mycket an på det

yttre utan på sinnelaget, vilket är uppenbart för den som ser i hjärtats innersta, sökte Tertullianus visa att det är kristnas plikt att undvika även allt ont sken och genom hela sitt yttre liv uttrycka den religions väsen man bekänner samt därigenom vinna människor för denna.

Att Gud ser i hjärtat veta vi alla men erinra oss också vad han sagt genom aposteln (Fil. 4:5) 'Låten edert saktmod bliva kunnigt för alla människor' – eller vad betyder det: 'låten edert ljus lysa för människorna'. Varför kallar Herren oss världens ljus? Varför har han liknat oss vid den på berget byggda staden om vi inte lysa i mörkret och höja oss över de sjunkna? Det som gör oss till världens ljus det är det goda hos oss. Men det goda om det annars är äkta och rent älskar inte mörkret, det strävar att uppenbara sig, det fröjdar sig t.o.m. över att lastas. Den kristna kyskheten måste ha en så stor rikedom i sig att den utströmmar ur själen till det yttre, från sinnelaget till uppenbarandet.

”Den kristna kvinnan”, heter det vidare, *besöker inte de hedniska skådespelen och de larmande lustbarheterna på sina festdagar utan hon går ut för att besöka den sjuke brodern, delta i kommunionen eller höra Guds ord”*

Såsom vanliga sysselsättningar för den kristna kvinnan skildrar Tertullianus huru hon besökte bekännarna i fängelse, uppsökte de sjuka bröderna ända in i de fattigaste kojor samt mottog och undfagnade i sitt hus resande bröder.

Så långt den latinske Tertullianus. Låt oss nu höra den andre store kyrkofadern greken Clemens i Alexandria, som i kyrkans historia företräder en helt annan riktning. Han anställer (Paedag III:4,10,11 o I 10) jämförelser mellan det liv som den tidens förnäma damer i storstaden Alexandria förde och de kristna kvinnornas och är därvid icke så litet spetsig. Om de förnäma hedniskorna heter det:

Spinneri, väveri, ett arbetsrum för frun finnes icke. De är omgiva av människor vilka hela dagen underhålla dem med allt slags prat och förtälja stadens skandalkrönika. Med eunucker; knähundar, påfåglar och papegojor leka de bort sin tid. Den fattiga änkan giva de inte akt på vilken dock har mer värde än knähunden från Malta, för den fromme gubben hava de inte ögon, som dock har högre värde än en karikatyr av människa; om människobarn bekymra de sig icke men utfodra papegojor. Sina egna barn utsätta de och unga fåglar upptaga de i huset.

Emot detta kärleksfattiga, lättjefulla och innehållstomma liv, sätter Clemens liksom Tertullianus de tre för de kristna kvinnorna utmärkande dragen: arbetsamhet, enkelhet och välgörenhet.

Kristinnan arbetar i huset, kläder sig, sin man, sina barn i hemmagjorda kläder; hon arbetar i köket för att bereda sin man glädje, t.o.m. att stå vid handkvarnen finner hon inte vara en skam; och så uträcker hon sin hand mot de fattiga, räcker tiggaren frukten av sitt arbete och blygs icke att göra vandraren tjänster liknande Sara då hon hade änglar till gäster.

”Det är en skön syn”, utropar Clemens, *att se en verksam hustru. Allt omkring henne är glädje. Barnen glädja sig åt modern, mannen åt hustrun, hon själv åt dem bägge, alla tillsammans åt Gud. Fåfång prydnadssjuka ligger henne fjärran. Kristi tjänarinnor skola älska enkelheten. Enkelheten föregår heligheten. Den utjämnar olikheten i egendom. Heliga smycken på händerna är glädjen åt att ge och hustruns flit. På fötterna skall den outröttliga iveren i välgörenhet glänsa samt vandrungen på rättfärdighetens väg. Halsband och kedjor äro blygsamhet och måttlighet. Sådana gyllene smycken komma från Guds verkstad.*

Monika

Två århundraden fram i tiden, alltså omkring 400, möter oss i historien en kvinna med vars storartade gestalt vi vilja pryda denna lilla framställning av kvinnans betydelse för det äldsta kristna familjelivet. Det är den store kyrkofadern Augustinus fromma moder Monika. Hos henne äro till en harmonisk bild av

äkta själsadel förenade flera betydande drag: inåtvänd fromhet och sedligt allvar, tjänande kärlek och fördragande tro. Monika var redan från födelsen kristen och hade i hemmet fått förträfflig handledning till kristlig levnadsvishet nämligen. av en gammal tjänarinna som redan vaggat hennes fader på sina armar och som därför åtnjöt stort anseende i huset. I sitt äktenskap blev hennes kristendom prövad ty hon delade så många kristna hustrurs öde då för tiden, som blevo förenade med hedniska män och dagligen måste uthärda de grövsta smädelser och mångfaldiga hinder i utövandet av sin tro. Patricius, Monikas make, var visserligen ingen oädel men en mycket häftig och uppbrusande människa. Då fordrades stor självbehärskning från den fromma hustruns sida och blott därigenom att hon kunde förmå sig att tåga när han under vreden gjorde henne orätt lyckades hon bevara husfriden.

Genom sin ärbara gudfruktigaandel vann hon också slutligen utan ord sin make för sin tro och även i det hänseendet bekräftades det vackra vittnesbördet som hennes son givit henne:

Envar som kände henne måste älska dig o Herre, emedan hennes umgänge bevisade att du levde i hennes hjärta (Conf. IX).

Likväl hade den fromma moderns exempel ej förmått att bevara den unge sonen Augustinus för grova utsvävningar. Väl frambragtes hos honom ett högtidligt intryck av hennes berättelser om frälsarens förnedring, korstecknet som hon lärde honom att göra och bönerna som hon förestavade honom, men förförelserna blevo allt starkare och slutligen gick det så långt med honom att han föraktade den omsorgsfulla moderskärlekens föreställningar som fruntimmerspladder.

Då skilde sig Monika, som under tiden blivit änka i tyst smärta från honom, hon ville ej längre vid bordet nödgas höra hans skamliga tal. Dock var hennes hjärta nära att krossas av den älskade sonens andliga död och under tårar bad hon natt och dag för honom. En kristen biskop för vilken hon klagade sin nöd och vilken hon ville förmå söka omvända sonen insåg väl såsom en klok man huru oförståndigt ett grovt försök på en så vetenskapligt bildad ung man skulle vara och lovade därför ingenting. Men han gav henne vid avskedet den sköna trösten: ”Giv dig tillfreds. Det är omöjligt att en son går förlorad för vilken sådana moderstårar gjudas.”

Efter många års förvillelser varunder han irrat från en lära till en annan och från en syndanjutning till en annan fann han slutligen sin själs frid i den kyrkliga kristendomen. När hon fått närvara vid hans dop hade hans moder inte mer att leva för såsom hon ock själv bekände med orden: ett enda var det varför jag fordom gärna skulle ha velat leva ännu längre att nämligen se dig som kristen innan jag dog. Gud har uppfyllt mitt hopp över förväntan då jag ser dig som hans tjänare. Varför skulle jag bliva kvar här längre? Också fick hon snart gå hem. Då hon dött förbjöd sonen de sinas sorgeklagan ty, sade han, ”hon har varken dött i elände eller till elände. För hennes salighet är hennes dygd och oskrymda tro en borgen för oss och därför må vi vid hennes grav uppstämman lovpsalmer och inte sorgesånger.”

Diakoner och änkor

Inte mindre lysande än kvinnans verksamhet i familjen såsom maka och moder är hennes arbete i kyrkans tjänst samt hennes mera enskilda kärlekstjänst mot de behövande. Emellertid är gränsen svår att draga mellan den mera ämbetsmässiga tjänsten och den mera privata, varför det är särdeles besvärligt att förena de spridda underrättelserna över den kvinnliga kyrkotjänsten i forntiden till en totalbild. Utan tvivel fanns det redan i den apostoliska tiden kvinnliga kyrkotjänare ehuru namnet diakonissa icke förekommer i Nya Testamentet utan diakon begagnas om både man och kvinna. En sådan kvinnlig diakon var Febe vilken Paulus sände sitt Romarbrev och vilken sålunda under sina klädveck en gång dolde teologiens framtid. Om de strax efteråt nämnda Tryfena och Tryfosa och Persis om vilken aposteln säger

att hon mycket arbetat i Herren voro diakonissor eller kvinnor vilka utan att bekläda något församlingsämbete av fri kärlek till Herren gjorde samma tjänster som diakonissor, måste vi lämna därhän.

Om anställandet av diakonissor och omfånget av deras tjänster kan man icke utröna något säkert i Nya Testamentet. Dock ligger det genom dess uppgifter nära till hands att antaga att de gjorde tjänster i församlingsmedlemmarnas hus varför Paulus fordrar av dem att de icke skola vara pratsjuka som bära förtal och lösa rykten ur ett hus i ett annat varjämte aposteln fordrar pålitlighet av dem, emedan de hade sig anförtrödda fattigmedel. Att de inom kyrkan hedrades för sin viktiga verksamhet är tydligt. Av helt annan art är änkornas institution (1 Tim. 5: 3-10). Det är av den största betydelse för de kvinnliga kyrkoämbetenas historia i den äldsta tiden att man dels förstår att även änkorna hade ett slags kyrklig tjänst dels skiljer väl emellan dem och diakonissor och dels icke gör den gamla tidens diakonissor lika med vår tids. Vad nu åtskillnaden mellan diakonissor och församlingsänkor angår så voro diakonissor i första hand kallade att tjäna och försörjningen av dem kom i andra rummet nämligen om de behövde församlingens understöd, men ifråga om församlingsänkorna var försörjningen huvudsak. Men därjämte intogo församlingsänkorna vilka hade ådagalagt sin kristna tro i heligandel och ivrig välgörenhet en hedersställning i församlingen och gjorde även sådana tjänster som deras ålder tillät samt ägnade sig åt böner och förböner.

Kvinnans kyrkliga tjänande undergick nu i den efterapostoliska tiden stora förändringar. Av de bägge institutionerna som fanns under apostlarnas tidevarv, änkor och diakonissor, försvinna diakonissor för längre tid. I Österlandet såväl som i Västerlandet känner man blott änkor. Under hela tiden inemot slutet av tredje århundradet omnämns diakonissor över huvud taget blott en gång nämligen i det bekanta brevet från Plinius d.y. till kejsar Trajanus². Varken i de apostoliska fädernas skrifter eller hos Tertullianus och Cyprianus möta vi dem och den utläggning som Origenes giver av Rom. 16:1 visar att även denne kyrkolärare icke längre känner några diakonissor och han nämner dem icke vid uppräknningen av de kyrkliga värdigheterna. Diakonissor äro försvunna men däremot träffa vi överallt på församlingsänkor vilka underhållas av församlingen, intaga en hedersplats i denna samt tillika tjäna den. Institutionen är tydligen utbredd över hela kyrkan. Änkornas ställning lära vi bäst känna av Tertullianus' skrifter. Det är äldre änkor som hava beslutat sig för att förbliva ogifta; med hänsyn till sitt mönstergilla kristna liv och sina andra egenskaper utväljas de, intaga en hedersplats i församlingen och underhållas av denna. De stå i spetsen för kvinnorna i församlingen och skola ha ett ord med vid ingående av äktenskap.

I de sista årtiondena av det tredje och första av det fjärde århundradet genomföres i den österländska kyrkan den förändringen att änkor efter hand lämna rum för diakonissor. I västerlandet bibehölls däremot ännu ett århundrade änkeämbetet till dess det försvann även där men utan att ersättas av ett annat kvinnligt församlingsämbete. Orsakerna till att änkor ersättas av diakonissor i den österländska kyrkan omkring år 300 voro flera. Den förnämsta låg i den tilltagande vördnaden för jungfruligheten och ringaktningen för det äktenskapliga livet vilket i sin mån medförde och medföljde klosterlivets uppkomst och utbredning. Den förut så högt aktade änkan fick nu träda tillbaka för den jungfruliga diakonissan. Då man förut ansett den änka som hade ett fläckfritt äktenskap bakom sig såsom den värdigaste representanten för kvinnokönet och lämpligast att stå vid de andra kvinnornas sida med råd och dåd samt giva dem ett efterföljansvärt exempel, började man nu att betrakta den beständiga jungfruligheten såsom höjden av helighet och det

2 Om hur man skulle förfara med de kristna.

kvinnliga idealet blev en nunna. Änkeämbetet undanträngdes därför av diakonissämbetet. Vidare medverkade det stigande behovet av mera underordnad tjänstgöring att nedtrycka församlingsänkornas ställning. Med församlingarnas tillväxt blev behovet för den kvinnliga delen av församlingen av samma tjänster som diakonen gjorde den manliga allt mera trängande. Tjänandet vid dopet, smörjelsen efter dopet, kunde icke överlämnas åt män. Även vårdandet av sjuka kvinnor och försörjandet av fattiga passade icke för män, och när med den ökande värdigheten av det andliga ämbetet den enskilda självården hos kvinnorna även kom i prästens hand behövdes det enligt österländskt bruk en mellanlänk mellan prästen och församlingens kvinnliga medlemmar. Visserligen voro många av dessa behov för handen även förut men församlingarna voro så små att församlingsänkorna och frivilliga tjänster voro någorlunda tillräckliga. Men de stegrade anspråken kunde nu icke mera tillfredsställas på det gamla sättet och tiden var dessutom böjd att förvandla alla tjänster till ämbetsförrättningar. Därtill kom ännu ett annat behov, det gudstjänstliga.

Vi få icke förbise att gudstjänsten begynte att gestalta sig mycket rikare än förr och att dess redan i många avseenden praktfulla utbildning nödvändiggjorde en mängd tjänster och särskilt arkandisciplinen som nu genomfördes fördrade en uppsikt över gudstjänsten och de besökande som den tidigare perioden icke kände. Härmed förstås att gudstjänsten delades i två delar, en som omfattade läsning av den Heliga Skrift och predikan samt en del som bestod av speciella böner och nattvardsgång. Endast den förra var offentlig och vid dess slut måste alla icke fullmyndiga församlingsmedlemmar avlägsna sig. Det behövdes många krafter för att genom noggrann uppsikt, särskilt genom sorgfällig bevakning av kyrkdörrarna förebygga att oinvigda deltog i gudstjänstens senare del. Samma tid under vilken de lägre manliga kyrkotjänsterna ökas skapas även ett motsvarande kvinnligt kyrkoämbete, diakonissornas. Där ligger diakonissämbetets tyngdpunkt vid den tiden, icke där vi äro böjda att söka det: i fattig- och sjukvård utan i kyrkotjänst. Diakonissorna äro framför allt de heliga portarnas vårdarinnor såsom det också framgår av beskrivningen av deras invigning. Ty diakonissorna invigdes högtidligen liksom andra kyrkotjänare: Diakonissan framträder med slöjan till altaret. Biskopen hälsar henne: ”Guds nåd som är mäktig i de svaga vare med dig.” Därpå böjer hon huvudet (inte knä) och biskopen beder: ”Evige Gud, vår Herres Jesu Kristi fader som skapat man och kvinna, som med den Helige Ande har uppfyllt Mirjam och Debora och Hanna och Hulda, som icke har aktat ovärdigt att låta din enfödde Son födas av en kvinna, du som även i vittnesbördets tabernakel och i templet har anställt vårdarinnor av dina heliga portar, se nu också till denna din tjänarinna, vilken är utvald till tjänst, ge henne den Helige Ande och rena henne från allt köttets och andens befläckelse så att hon må värdigt fullborda det åt henne uppdragna verket till din ära och till den Kristus’ ära vilken tillsammans med dig och den Helige Ande vare härlighet och tillbedjan i evighet, amen”

Diakonissornas tjänstgöring ligger som nämnt närmast inom gudstjänstens område. De stå såsom dörrvaktarinnor vid de för kvinnorna bestämda ingångarna för att avvisa otillåtna besök, de anvisa platser åt kvinnorna i synnerhet de främmande och upprätthålla ordningen. Men därjämte undervisa de kvinnliga dopkandidater, biträda vid kvinnors dop och konfirmation, bära nattvardssakramentet till sjuka kvinnor samt verka även i fattigvårdens tjänst. De intaga för den kvinnliga delen av församlingen samma ställning som diakonerna för den manliga. De undersöka de fattigas förhållanden och förmedla det nödvändiga understödet. Och om en kvinna vill gå till biskopen bör detta för anständighetens skull ske i sällskap med en diakonissa. Det heter också om diakonissorna liksom om diakonerna att de skola icke blygas att tjäna de fattiga efter Herrens förebild vilken kom icke för att låta tjäna sig utan för att tjäna.

Olympia

Under folkvandringarnas stormar upplöstes även denna institution. Det alltmer uppblomstrande munkväsendet och den stegrade prästerliga värdigheten voro icke gynnsamma för diakonissorna lika litet som för diakonerna. Men då de senare därigenom fingo en förändrad ställning försvunno diakonissorna. På tröskeln till medeltiden gå de kvinnliga kyrkoämbetena under i hela kyrkan.

I denna tid hava vi däremot flera mycket framstående enskilda kristna kvinnor av vilka jag i korthet vill framföra en från Österlandet och en från Västerlandet. Den förra är den berömda Olympia, som stod nära Chrysostomos. Av mycket förnäm släkt, rik, begåvad, skön, mycket beundrad och eftertraktad blev hon tidigt gift men vid 18 års ålder änka efter prefekten i Konstantinopel, Nebridius, och hon föredrog att förbli ogift för att blott leva för Gud och bröderna. Kejsar Teodosius som gärna ville äkta henne undandrog henne förvaltningen av hennes förmögenhet för att tvinga henne. Hon svarade blott med tack: ”Ni har, o Herre”, skrev hon till kejsaren,

bevisat icke blott en suveräns utan och en biskops vishet och godhet mot eder ödmjuka tjänarinna, i det Ni har överflyttat den tunga bördan av de ägodelar jag besitter på en ämbetsman och därigenom befriat mig från den omsorg och oro som nödvändigheten att väl förvalta dem pålagt mig. Om ett allena beder jag och därigenom skulle Ni förstora min glädje mycket: Giv befallning att fördela dem mellan kyrkan och de fattiga. Redan länge har jag känt de rörelser av fåfänga vilka vanligen åtfölja den egna utdelningen och jag fruktar att de timliga ägodelarna skulle kunna komma mig att försumma de sanna, vilka äro de gudomliga och andliga.

Teodosius återgav henne sedermera förvaltningen av hennes förmögenhet och nu använde hon allt på kyrkan och de fattiga. Chrysostomos ledde hennes välgörenhet in på rätta banor. Han erinrade henne att hon också skulle avlägga räkenskap för hur hon givit. Olympia är en av de sundaste företeelserna på sin tid. Hon är överallt naturlig, koketterar aldrig med sin fattigdom och enkla dräkt; ett stort drag av ödmjukhet parad med ädel höghet pryder hennes bild.

Paula

Den mest framstående gestalten i den krets av ädla kvinnor som samlade sig i Rom kring Hieronymus såsom sin andlige fader och ledare är den heliga Paula, vilken på modernet härstammade från Scipionerna och Graccherna³, på fädernet från Agamemnon⁴ och vars gemål var besläktad med Juliernas hus⁵. Gripen av omsorgen om sin själs frälsning och i kärlek till Herren utdelade hon sina rikedomar med fulla händer åt de fattiga i den förhoppningen att därigenom som hon sade efterlämna åt sina barn en bättre arvedel: Kristi barmhärtighet. I hela staden uppsökte hon de fattiga och höll det för en förlust om någon hungrig eller sjuk bespisades av någon annan än henne. ”Vilken fattig”, utropar Hieronymus, ”är icke jordad i hennes kläder, vilken sjuk är icke vederkvickt av henne?” Då man gjorde henne föreställningar för detta övermått av välgörenhet svarade hon att hon blott önskade dö såsom tiggerska och svepas i ett skänkt likkläde. ”Om jag en gång blir fattig och ber någon skall jag finna många som giver mig, men om den tiggaren icke får något av mig och dör, av vem skall hans själ utkrävas?” Senare lät hon sina övriga barn bliva kvar i Rom och gick endast åtföljd av sin dotter Eustochium, som helt och hållet antagit hennes sinne och levnadskall, att besöka de heliga ställen där Herren vandrat och bosatte sig sedan för beständigt i Betlehem för att leva och dö vid Frälsarens krubba. Där uppbyggde hon ett härberge för pilgrimer och ett kloster i vilket hon tillsammans med sin dotter tillbragte de sista åren av sitt liv.

- 3 Framstående ätter under den romerska republiken.
- 4 Trojas konung enligt Homeros.
- 5 Caesars familj.